

BESCHRIJVINGE (1)

VAN

'T D O R P E N D E K E R K

te Beers.

1786.

(1) Geschreven door Ds. E. Viglius te Beers 18 October 1786, en medegeedeeld uit de familiepapieren van den Hoogwelgeboren Heer Jhr. Mr. F. J. J. van Eijsinga.

BESCHRIJVINGE

VAN

'T DORP EN DE KERK TE BEERS.

1786.

Dit Dorp wordt genaamt Beers ; waar van deese benaminge is ten eenemaal in 't onzekere ja duistere ; met deese naam ontmoeten wij ook een dorp in (1) Gelderland, ten Suidoosten van de stad Grave in de lande van Kuik, behoorende in 't Kerklijke onder de E. Classis van Nijmegen ; dit ons dorp gelegen in Friesland in de Grietenije van Baarderaardeel, in 't Kerklijke gecombineert met Jellum, is een klein Dorp, bestaande uit 24 à 25 huizen, 8 à 9 boereplaatsen daeronder gerekent, uitmakende thans hondert inwoonders of daeromtrent jong en oud.

De Kerk en Tooren staan aan de Suidkant van 't Dorp, en ook ten zuiden op een verheeven terp, sijnde het Kerkhof ten grooten gedeelte en wel geheel ten zuiden en noorden met een ringmuur, en het pad rontom het kerkhof met schil aangevult. Hier legt Unia Staate ten Noordwesten van de Kerk en Tooren, eertijds geen onaansienlijke Heerenhuisinge met een torentje, daar eertijds de Familie van Tijaara en Meijnsma gewoont heeft, gelijk ook de Wapens van

(1) Noord-Brabant.

Tijaara en Buijgers soo aan 't Huis als aan de Poort, die nog overgebleven is, gesien worden.

De Heerenhuizinge, laatst bewoont door S. W. Petraeus in leven Secret. van Baarderadeel, en naderhand door deszelfs Weduwe en kinderen, is afgebroken in 't jaer 1756, als doe toebehoorende aan sijn Excell. Jr. Hobbe Baron van Aijlva in leeven Generaal en Gouverneur van Maastricht, en thans in een schoone en aansienlijke boerehuizinge en wooninge verandert, vertoonende nog de overblijfsels van een Edele Staate, niet alleen door de Poort, die nog vrij sterk en hegt is, maar ook door de huizinge, welke op twee uitsteekende schoorsteenen nog met kopere windwijzers voorzien is, met de wapens van Meijnsma en Meijnsma en Tijaara te samen; gelijk ook nog boven de voordeur der tegenswoordige huizinge de wapen svan Tijaara en Buijgers gesien worden, genomen uit de afgebroken Heerenhuizinge, die daer in ook boven de voordeur gestaan hebben met een inscriptie: omnia Deus (1), en 't jaargetal 1646.

Deese Staate behoort thans aan de Hoogwelgeb. Heer Jr. H. W. van Aijlva Grietman van 't Bild, en nog voorzien met een goede hovinge en plantagie, sijnde de eingels met de boomen die daar op stonden voor eenige jaaren omgerocijd; wordt tegenwoordig bewoont door Meijnte Sjoerds, mederechter van Baarderadeel.

De Pastorijs aan 't N. N. O. der Kerk, bestaat in een goede huizinge, met bequaame vertrekken, voorzien met een schoone hovinge en plantagie, leggende rondom in een afgeslatte graft, de huisinge heeft aan de gevel na het suden 't jaargetal 1562, dog is ruim hondert jaaren daarna in haar middengedeelte verbouwd, als aan de voorgevel te sien in

(1) God (heeft) alles (geschonken).

't jaargotal 1669, verder vernieuwt en verbetert voornamentlijk van binnen 1747 en 1748, en wordt nog wel onderhouden.

De Costerije of Schoolhuis aan de N. O. kant der Kerk is mede een goede wooninge, sijnde de school van 't huis afgesondert.

Buiten de boereplaatsen bestaat het Dorp in weijnige handwerkslieden en die met arbeijden de kost moeten winnen.

Tot gerijf der Ingeseetenen is er voor twee jaaren een nieuw verdekt schip weder aangeleijt, 't welk 'Saturdays en Woensdags op Leeuwarden vaart, terwijl van Jorwert 's Dingsdags een verdekt en Donderdags een open snik hier mede doorvaart, ook lopen er twee wegen na toe van de groote Heereweg, soo dat niet allcen ter vaart maar ook te reed seer geleegeen is.

BESCHRIJVINGE VAN DE KERK TE BEERS.

De Kerk van den Dorpe Beers is een der Oudste Gestichten thans in de Grietenije van Baarderadeel, wanneer gebouwt, is onsecker, en vindt men geen blijken nog bewijsen, wordt tegenswoordig wel onderhouden, Sij is in korte jaaren veel verbeterdt en verandert, en niet alleen van buiten, maar bijzonder van binnen veel opgecierdt, waarvan het nieuwe Orgel het eerste was in 't jaer 1750.

Tot het jaar 1759 heeft se haare oude gedaante van binnen behouden met betrekkinge op 't bankwerk dat min of meer in het midden van twee voorgaande eeuwen daar in was opgericht.

De Predikstoel was een seer oud gestel agthoekig met een voorportaal, en gedekt met een kleijnen platten en agtkantigen kap, op de lijst van het gestoelte las men deese woorden :

Quasi tuba exalta vocem tuam et annuncia Populo (meo) scelera eorum et Domui Jacobi peccata eorum (1). Jes. 58.

Het Bankwerk of sitplaatsen, dat der vrouwen was het oudste aan d' suidkant, de schutting aan de muur was met veele oude ornamenten vercierdt in vierkante perken afgedeelt, opgerigt in 't jaar 1538 met oude Gottische letters uitgehouwen.

Dat der mannen aan de noordkant was van een weinig jonger datum, gemaakt in 't jaar 1550. De schutting aan de muur was in seeven deelen afgeperkt, waar in waaren uitgehouwen de VII Planeten *Jupiter*, *Mars*, *Sol*, *Venus*, *Mercurius*, *Saturnus* en *Luna*.

Het jaargetal wijst ons aan de tijd der stigtinge, soo dat wij uit dese Heijdensche afgodsbeelden niet moeten opmaaken, even als of deese kerk soo oud soude sijn dat se in de tijden der Heijdenen al soude sijn gebouwdt, en soo dan in haare eerste tijden tot een afgodstempel soude gedient hebben, als elders schijnt gemeent te worden; dit wordt nog dies te meer tegengesprooken, omdat men op de agterste lessenaar las:

Vigilate et Orate ut ne intretis in tentationem (2). Math. 26.

Regt over de Predikstoel was een seer oud Heeren gestoelte, welkers rugstuk in eenige perken was afgedeelt, waar in sig vertoonden uitgehouwen koppen van Leeuwen, hebbende koopere ringen in haare muijlen; hier boven was een lijst, waarop met vergulde letters:

Qui vicerit dabo ei sedere mecum in throno (3). Openb. 3.

(1) Verhef uw stem als een bazain en verkondig mijn volk zijne zonden en het huis van Jacob zijne overtredingen.

Op den predikstoel te Huizum wordt nog, met hiaten, hetzelfde opschrift gevonden.

(2) Waakt en bidt, dat Gij niet in verzocking komt.

(3) Die zal overwinnen, Ik zal hem geven met mij te zitten op den troon.

Aan de zijde van deese bank na 't Oosten was meede een afgeschoten bankwerk , sijnde van het eijgenste maaksel als dat der mannebanken met betrekkinge op het rugstuk aan de muur , mede in seeven deelen afgeperkt , en daar in VII Christelijke Deugden , *De Voorsigtigheid , Gerechtigheit , Standvastigheid , Gelove , Hoop , Godvrugt en Liefde.*

Welke dingen ons nog meer verzeekeren , dat dit geen werken der Heijdenen geweest zijn.

Nog een weijnig verder naar het Noord-Oosten , was een klein oud dubbeld bankwerk ; op de lessenaar las men deese woorden :

Dii facientes adjuvant (1).

Verscheijde balken pronkten ook met inscriptien , geschildert in ouderwetsche ornamenten met Gottische letters.

Op die meest na 't westen :

Christus rex venit in Pace , Deus homo factus est (2).

Op den volgende na 't oosten :

Sit tua mens humilis , capias ut regna Salutis (3).

Quisquis amat apin , mundior perdiliget istam (4).

Audiens sapiens sapiendo erit.

Op de oostelijkste :

Fili , concupiscens sapientiam , conserva justitiam et Deus-praebebit illam tibi (5).

Dit van het oude bankwerk , waar van de Predikstoel door

(1) De goden helpen de werklieden.

(2) Koning Christus is in vrede gekomen , God is mensch geworden.

(3) Uw ziel zij nederig , opdat Gij het rijk des heils verkrijgt.

(4) Alwie de bij bemint , zal reiner haar bijzonder liefhebben.

Die hoort zal door het gebruik van verstand wijs zijn.

(5) Zoon! als Gij wijsheid begeert , bewaar de gerechtigheid en God zal ze U verleen.

ouderdom onbruikbaar, is afgebrooken in 't jaar 1759 en een sierlijke nieuwe daar voor geplaatst, en de manne en vrouwe banken door ouderdom versleeten en onbequaam, sijn weggenomen in de jaaren 1785 en 1780 en schoone nieuwe van blank eijken hout daer voor in plaats gestelt, als straks nader volgen sal.

De *Rouw-wapens* die hier gesien worden sijn deese navolgende.

1. Van de Hoog Ed. Welgeb. Heer Jonker Gabbe van Meijnsma obiit den 24 April 1697.

2. Van Vrouwe Ida van Meijnsma, vrouw van de Heer Ignatius van Kingma, Collonel te Paarde, obiit den 29 November 1671 aetatis 46.

Omringt met 16 quartieren, als :

1 Meijnsma, 2 Onsta, 3 Herbranda, 4 Harinxma, 5 Rheen, 6 Roorda, 7 Hoijtema, 8 Beijem, 9 Tijara, 10 Eningha, 11 Heixan, 12 Cunnes, 13 Buijgers, 14 Unia, 15 Auckema en 16 Hoppers.

3. Van de Heer Kathuis, dog sonder naam of inscriptie, alleen maar obiit 20 November 1719.

4. Van de Juff. Murraij vrouw van de Heer Kathuis, mede sonder inscriptie, alleen obiit den 3 Febr. 1721.

5. Van de Heer Horatius van Meijnsma obiit den 26 Aug. 1646 aet. 56.

6. Van Juffer Ene van Tijara obiit den 28 Sept. 1657 oud in 't 69e jaar. Deese was de vrouw van de Hr. Hor. van Meijnsma; deese beide sijn op houten ruiten geschildert.

7. Van de Jr. Johan Murrai Seriant-major en Cap. van een Regiment te voet, obiit den 19 November 1666.

Versien met 16 quartieren in deese orde: 1 Murrai of Fallonhil, 2 Douglas, 3 Murrai of Blank-Barome, 4 Haij.

of Atol, 5 van der Meer, 6 Uit den Hoven, 7 Everswijn, 8 Duge-Leens; welke agt ook weder volgen, dog kruisweegs over elkanderen gestelt.

8. Van Vrouw Bauck van Meijnsma, weduw van de S. majj. en Cap. Jr. Jan Murraj obiit den 6 Martii 1674, dit in een houten ruite.

9. Sijn er twee houte ruiten met de wapens van Gerritsma, deese pleegen beijde in een gemeene houten kast te zijn, versien met 10 quartieren, dog sonder naamen, maar welke verlooren sijn, wanneer het wapen is verplaatst geworden door het oprigten van de nieuwe Predikstoel; verder sijn hier bij een ijsere helm, twee swaarden en twee spooren, en onder de ruiten een epitaphium, welke ornamenten thans alle geplaatst sijn aan de suider muur boven de vrouwen banken, daar de oude Predikstoel eertijds gestaan heeft.

Deese wapens en ornamenten sijn van de twee gebroeders Philippus Pipinus van Gerritsma en Hessel van Gerritsma, welke laatste overleed na aanwijzinge van 't wapen den 9 September 1639.

De wapens sijn een goude kruis op een blaauw vel, met sinspeelinge op deselve leest men om de lijst van de eene ruit:

Amor meus crucifixus est (1).

En om de andere, te westen van Hessel van Gerritsma:

Lux mea crux Christi (2).

Het epitaphium benedenswaarts tussehen de beijde ruiten geplaatst is van de volgende inhoud:

(1) Mijne liefde is gekruisigd.

(2) Het kruis van Christus is mijn licht.

Hæredes (1).

Aeternitati sacrum.

Hospes.

Si non musarum si Palladis non es Hostis, adsista et lege
Viri Nobilis Docti facundi, Hesseli Phocae a Gerritsma
monumentum heic vide.

Nec vide tantum, sed mirare et stupe.

Sic sic quod periit

Mel illud Charitum

Decus Frisiadum

Flos ingeniorum.

Quid dicam ultra

Naturæ stupendus labor.

Atque tu Lector! haere

Fraternos cineres idem cippus tegit, Noscis?

Philippi Pipini a Gerritsma

jam annos XVI.

Septies strategus caesaris,

Philippi Miles

Adjutor Galliis

(1) De erven hebben dit aan de eenwigheid gewijd.

Vreemdeling!

Als Gij geen vijand zijt der Musen of van Pallas treed toe en lees!
Zie hier het monument van den edelen, geleerden, welsprekenden
Hessel Fokke van Gerritzma! Zie het niet slechts, maar verwonder
u en zijt verbaasd. Zoo zeer was die uiterst bevallige man, die te
loor ging, een sie-raad van Friesland, een fijn genie, — wat zal ik
meer zeggen? . . . een bewonderenswaardig werk der natuur!

En Gij lezer! blijf! Weet Gij het niet? . . . hetzelfde lijkgesteente
bedekt de asch des broeders, . . . van Philippus Pipinus van Gerritzma,
reeds zestien jaren, — zeven maal keizerlijk-veldheer, — van Philip-
pus, . . . als soldaat een helper voor de Franschen, — van den man,
wat meer? . . . die terwijl hij sterft den krijgs-arend schudt voor het
vaderland.

Viri quid amplius? dum moritur
 Mavortiam Patriae
 Quotiens Aquilam.

P: B: A. A. D. T.

Nog vindt men in deese kerk de volgende Graf-sarken.

Binnen in de Kerk.

1. Een Grafkelder, voor deesen eijgen aan de familie van Kathuis, dog nú aan die van Ersthuis, soo berigt wordt, eertijds behoorende aan die van Meijnsma en Tijara als ook Bouritius.

De kelder is gedekt met twee groote blauwe grafserken.

Op de eene na de suidkant, deels onder het doophek leest men :

..... Den 22 October sterf de Edele en Hooggel. Tijaard Tijara J. U. D. in leeven advocaat voor den Hove van Friesland.

Onder de wapens van Tijara, Buijgers en Eminga.

A°. 1719 den 20 November sterf den Wijsen en Edelen geb. Heer Tjaard Cathuis oud 71 jaar.

A°. 1721 den 5 Febr. sterf de Hoogh. Edel Welgeb. Vrouw Charlotte Catrine Murraij, Wed. wil: de Heer Tjaard Cathuis oud 65 jaar.

Hier naast naar 't Noorden legt mede een groote dubbele blauwe grafsteen met de wapens van Bouritius en Tijara, en Meijnsma.

Boven de wapens:

Manes Lectori (1).

Forma, favor populi, fervor juvenilis, opesque

(1) De schim aan den lezer.

Schoonheid, volksgunst, jeugdig vuur en rijkdom hebben u ontnomen te weten wat een mensch is; na den mensch komt de worm, na den worm stank en akeligheid; zoo keert ieder mensch terug tot geen mensch.

Surripuere tibi, noscere quid sit homo;

Post hominem vermis, post vermem foetor et horror.

Sic in non hominem vertitur omnis homo.

Onder de wapens :

Gijsbertus Bouricius haud obscuro apud Leovardianos loco natus, ingenio, doctrina ac virtute inter Juris consultos sui aevi excellens, et in suprema curia Frisiæ in vita advocatus facundissimus, obiit 30 Jan. a°. a partu virgineo 1618 (1).

Hieronder :

A°. 1646 den 26 Aug. sterft de HoogEdele Geb. Heer Horatius van Meijnsma oud 56 jaer.

A°. 1657 den 28 Septemb. sterft de Edele Juffr. Ena van Tjara sijn Ed. Huisvrouw oud 68 jaar.

A°. 1671 den 29 Novemb. sterft de Edele Juffr. Ida van Meijnsma oud 46 jaaren.

Onder staan 12 quartieren, als: 1 Bouricius, 2 Lupch, 3 Doenia, 4 Mertsma, 5 Tjara, 6 Heijxan, 7 Buijgers, 8 Aukema, 9 Meijnsma, 10 Herbranda, 11 Rheen, 12 Hoijtema.

Naar 't Westen:

2. Suidwaarts een blauwe grafsteen, waarop men leest:

A°. 1642 den 18 October sterf de Eerbare Saapke Sickes Ruijnia Dogter. Huisvrouw van Keijmpe van Unia oud 42 jaaren en leijt alhier begraven, met haare kinderen.

3. meer in de midden een steen waarop men leest:

A°. 1618 den 16 majjus sterft de Eersame Epe van Unia, in den Heere gerust en leijt hier begraven.

(1) Gijsbertus Bouricius, te Leeuwarden uit een aanzienlijk geslacht geboren, onder de rechtsgeleerden van zijnen tijd uitstekend in verstand, geleerdheid en deugd, en in leven de welsprekendste advocaat bij het Friesche Hof, is overleden 20 Jan. 1618 na Christus geboorte.

A°. 16.. den is de Edele Eersame Keijmpe van Unia in den Heere gerust en leijt alhier begraven. Dit om de rand.

Op de steen onder de wapens staat :

A°. 1530 den 30 Junii sterft de Eerbaare Teth van Unia en leijt alhier begraven. Daeronder :

A°. 1611 den 12 October sterft de Eerbaare Trijnke Pieters Dr. van Grons, overleeden wijf van Keijmpe van Unia.

Meer Noordwaarts leggen twee stenen.

4. Naar 't Suiden Een blauwe Grafsteen en daerop :

A°. 1616 den 2 April sterft de Welgeleerde Godz : Henricus Buschmanus Bma Dier des H. E. Dit om de rand.

Onder het wapen :

Sap. 3.

Die regtvaardige sielen sijn in Gods hand en geen quade voert se aan.

1 Cor. 15.

Die Doodt is de laatste viant die vernieticht wordt.

5. Hier naast naar 't noorden legt een roode grafsteen in de gedaante van 't bovenste eens platten doodkist; ten hoofden cijnde is er een kelk op uitgehouwen daer een Ouwel op uitsteekt, en om de rand leest men met oude Gotische letters :

MCCCCLXXVI doe staert her dirk preconer to bers des tours dies voer Palma bid voer de siel (1).

6. Meer westwaarts midden in de Kerk legt een dubbele blauwe grafserk, om de rand leest men :

A°. 1608 den 14 Aprilis sterft den Edelen Erenfesten Focco van Garrizma, hier begraven. A°. 1613 den 7 Febr.

(1) 1476 toen stierf Heer Dirk, priester te Beers des donderdags voor Palma.

sterft de Eerb: en Deutsamen Juffrouw Reins van Ipema zijn huisvrouw hier begraven.

Op de steen boven de wapens dit seltsaam vers:

- (1) En lector stijgio quid possit saga veneno,
 Heu Scelus an Phlegeton sufficit igne furens?
 Nempe quaterdenos hunc privat mente per annos;
 Dans illi cerebrum carmine felis atrae.

Benevens de wapens van Garrizma en Ipema staan onder 8 quartieren, als 1 Garrizma, 2 Walta, 3 Donia, 4 leedig, 5 Ipema, 6 Douwma, 7 Hotzma, 8 Hettinga.

Hieronder staat dit volgende:

Hac Garrizmana cretus de stirpe Pipinus
 Mole jacet, serum subruptus ante diem!
 Fati lex, quid iniqua metis tu grande futurum!
 Hoc lumen Patriae, Spemque Decusque domus.
 Nil juvat, aut musas, perigrinave visere regna!
 Nil favor! ah rigens Atropos occat opus.
 Quid queror! invidiae ne sors immergat et orbi,
 Consultuit famae sic, animaque Deus!
 Ergo Poli fretus divino nectare, laeto
 Ambrosiam summi Numinis ore cape.
 Donec ego mea fata sequens tibi spiritus adsim,
 Nec procul a busto, juncta sit urna tuo.

(1) Zie lezer wat een tooveres vermag met helse tooverdrank. Helaas! is Scelus of de met vuur brandende Phlegeton genoeg? Dezen man die hier begraven ligt namelijk berooft zij gedurende 40 jaren van het verstand, terwijl zij haar (nam. de vrouw die hier begraven ligt) verstand geeft door de tooverij van een zwarte kat.

Hierbij houde men in het oog, dat Scelus d. i. godloosheid, soms voorkomt als een God in de onderwereld. Phlegeton is een rivier van vuur in de onderwereld.

Obiit Kal. Jun : 1601 aet. 31, et filiulus Gerlacus infans 9 mens : 1599 (1).

7. Meer nog na 't Westen even binnen de Peijdeuren leggen twee groote grafsteenen. Op die na 't suiden leest men om de rand :

A°. 1614 den 28 martii sterft de Eersame Jochem van Unia en leijt alhier begraven. A°. 1618 den 16 Febr. sterft de Eerbare Trijen Keepe Dr. Adema sijn wijf en leijt alhier begraven. Nog op de steen : 1621 den 26 April sterft de Eersame Jan van Unia.

Op de andere leest men : A°. 1602 den 6 Junius sterft de Eersame man Hessel Ruierd Zoen. A°. 1600 den 3 martij sterft de Eerb. Lolek Tjercks Dogter Unia ; dit om de rand. Op de steen : A°. 1627 den 10 Juni sterft de Eersame man Ruierd Hessels soon Wibranda. (A°. 1623 den 18 Febr.

(1) Onder dit gesteente ligt Pipinus, gesproten uit den stam van Garritzma, weggerukt voor den ouden dag! Noodlotswet! wat groot zoude zijn, snijdt gij hard af! dit licht des vaderlands en de hoop en het sieraad des huizes! Niets helpt, geene liefde voor de Musen, geen bezoek van vreemde landen! Geen genade! ach de onverzettelijke Atropos bedekt (verderft; occat is hier misschien genomen voor occidit) het werk.

Wat klaag ik! opdat het leven niet ten onder ga in nijd en wereld, heeft God het voor naam en ziel zóó goed geoordeeld. Neem daarom, vertrouwend op de goddelijke Nectar des Hemels, het Ambrosijn van van den Opperheer met blijden mond, totdat ik mijn lot volgende als geest bij U ben, en de urn. niet ver van Uw graf, daaraan is toegevoegd.

Overleden 1 Juni 1601, oud 31 jaar, en zijn zoontje Gerlach, een kind van 9 maanden, 1599.

Hierbij houde men in het oog, dat Atropos tot de schikgodinnen behoorde, en de levensdraad afsneed.

Nectar en Ambrosijn waren de wijn en het brood der Goden.

sterft de Eerbare Jins Schelte Dr. Echte Huisvrouw van Ruijrdt Hessels Oud omtrent 44 jaer.

Onder de wapens op de steen staat :

Gelijk een bloem in 't felt staet verheven fier
Soo breit en vergaat des menschen leeven hier.

8. Achter in 't choor legt een enkele grafsteen waar onder begraven Do. Henr : Camper Dienaer des Godlijken Woords alhier oud 39 jaer en 14 weken obiit. A°. 1667 den 19 April , alsmede sijn soon Gerardus Camper oud in 't 3e jaer , gestorven den 30 martii 1666.

9. Een weinig na 't suiden legt mede een blauwe gehoele grafsteen waaronder begraven sijn Martinus Viglius Rollar : 's Hofs van Friesland overleeden den 19 Jan : 1768 en Aaltje Reids desselfs Huisvrouw , overl : den 15 December 1768.

Verder is er nog een steen in 't Noord-Oosten , welkers benedenste gedeelte maar alleen pleeg sigtbaar te sijn.

Hier op :

Terminus (1).

Ius Garrizmani tuor servoque sepulchri ,
Ergo choro non ulla locum tuctur altior Urna.

In de voorkerk sijn twee grafsteenē :

1. Gedeeltelijk mede aan de Westzijde onder het Orgel staat :
A°. Dni 1557 den 24 Octobris , sterf de Eerb. Hessel Tjerks soon Ipma.

A°. . . . den 27 Juni sterf de Eerb. Sijts Hessels ; dit om de rand.

Op de steen onder de wapens :

(1)

Einde.

Het recht van het graf van Garritzma bescherm en bewaar ik , daarom neemt geen enkele urn hooger plaats in dan het choor.

A°. 1539 26 martii obiit vir prudens Gerlacus Aepkii Hoitzema.

A°. 1561 27 Junii obiit proba mulier Sitzia Gerlaci filia uxor Vibii Gerritzma de Wirdum (1).

2. Wat Oostelijker gedeeltelijk onder de Peijdeuren een groote steen :

A°. 1611 den 13 Jul : sterf de Eerb. Rienk IJenckes Dogter sijn wijf.

A°. 1634 den 25 majus sterf den Eers : Jelle Hessels Wibranda mederegter van Baarderadeel en Gedeputeerde van de binnen en buiten dijk.

A°. 16... den sterf de Eerb. Antje Klases Dr. Echte huisvrouw van Jelle Hessels Wibranda.

In de Tooren hangen twee schoone klokken.

De Grootte.

Hier op staat gegooten het beeld des Saligmakers, met de rechterhand de twee voorste vingeren opsteekende, en dragende in de slinkerhand een wereldbol. Boven om de rand leest men :

Salvator mundi salva nos ! Verder , Thomas Both et Wilhelmus de Aalten me fecerunt , anno Domini 1569 (2).

Een weinig beneeden :

Julius van Bothnia Grietman des Baarderadeels , Heer Dominicus Eelkens Pastoer , Heer Crispinus Crispini vicarius, Jochum van Unia , en Trijn sijn wijf.

(1) In het jaar 1539 den 26sten Maart overleed de schrandere man Gerlach Epkes Hoitzema. In het jaar 1561 den 27sten Juni overleed de brave vrouw Sijtske Gerlachs dochter, huisvrouw van Wijbe Gerritsma van Wirdum.

(2) Zaligmaker der wereld ! behoed ons ! Thomas Both en Willem van Aalten hebben mij gemaakt in het jaar des Heeren 1569.

De Kleijne.

Op deesc is het beeld van Maria gegoten, dragende een kindt op haare rechteam, en in de slinke de wereld, sij is verciert met een kroon omringt met sterren, de maan heeft se onder haare voeten, met een slange omgeven. Boven aan de rand staat:

Sancta Maria vocor (1); Verder, Thomas Both et Wilhelmus de Aalten me fecerunt 1569.

Een weinig laager: Evert Jans soen en Peter Hettes Kerckvoechden, Aucke van Unia, Hessel Ruerds soen en Lolek Unia sijn wijff.

Sedert 't jaar 1750 heeft men een begin gemaakt met de Kerk te Beers van binnen te verbeeteren, een aanvang nemende met het Orgel.

Er was een kleijn oud Orgeltje tegen de Toorens-muur opgerigt, staande op een paal, sijnde van een seer ouden datum, maar welk door groote ouderdom en verval ten eenemaal onbruikbaar was geworden, waarom men na vernieuwinge moeste omsien.

Hier toe deed sig een schoone gelegenheit op; want door het versterven van den beroemden Orgelmaker Schwartzburg te Leeuwarden, wierd er een schoon werk, hier passende, in sijn winkel bevonden.

De voornoemde hadde al getracht in sijn leeven hetzelfde te verkopen; en na gesejt wordt, was reeds in gesprek geweest met de Ed. mog. Heeren Curatoren van 's Lands Academie te Franeker, om het in de Academie-Kerk aldaar te plaatsen, daar het ook seer geschikt toe was, als sijnde aangeleijt als een rug positijf om in een kleijne kerk op een kraak of boven Peij-deuren geplaatst te worden; dog mr.

(1) Heilige Maria wordt ik genoemd.

Schwartzburg konde met Haer Ed. mog. in den prijs niet overeenkomen.

De Kerkvoogden van Beers, na 's mans dood, van dit werk geïnformeert zijnde, kogten hetzelfde van de Erven, voor een seer matigen prijs; het oude werk afgebrooken zijnde, wierde het nieuwe na hier overgebracht, men maakte een solder over de voorkerk, en plaatste aldaar dit nieuwe Orgel boven de Peijdeuren; dog met die veranderinge, dat het op een voet gestelt wierde na vooren, en de blaasbalgen er achter, in een daertoe gemaakt hok; 't welk alles volbragt is door Pieter Sijbes de Vries, in die tijd Orgelmaker en Organist in de Galilëer Kerk te Leeuwarden, en wel in die vertooninge als 'thans nog gesien wordt.

Het heeft de roem van kenners die het gesien hebben, dat het een uitnemend schoon werk is, hebbende een sierlijk en voortreffelijk pijpwerk, zijnde de pronkpijpen ook van glad tin, mede geplaatst in een vraaije kas, en maakt van buiten een schoone vertooning met haar uitgehouwen vleugels en schoone ornamenten boven en onder de pijpen, als ook boven de twee vooruitsteekende spitsen en het midden rond, boven welk in 't midden het Adelijk waapen van Aijlva, als voorname Grondeijgenaar van dit Dorp, geschildert is.

Het werk selve bestaat uit agt spreekende registers, beneffens een tremulant en ventil en dus tien knoppen, aan elke zijde vijf, te weeten:

Aan de slinke hand:	Aan de rechte hand:
Prestant 4 voet.	Gemshoorn 4 voet.
Prestant 8 voet, discant.	Holpijp 8 voet.
Cornet 3 sterk, discant.	Nagat 3 voet.
Octaav 2 voet.	Mixtuur 3 sterk.
Tremulant.	Ventil.

Door drie Blaasbalgen of plooijpuijsters wordt het werk

gaande gemaakt. Maar dit werk met er tijd verminderende, soo met opsigt op het handclavier als regeerwerk en leijdinge der registers, was men genoodsaakt het te verbeeteren, 't welk in deese jaere 1786 geschiedt is, door Mathijs Hardorff, ge-weesen meester-knecht van den seer beroemden Orgelmaker Hirtz te Groningen, thans woonende te Leeuwarden, die dit na genoeg heeft uitgewerkt.

Thans is het werk soo van binnen als ook van buiten voor-treflijk; sijnde niet alleen de Peijdeuren, boven welke sig ver-toont, vraaij opgeschildert na glad flamd hout, maar ook het Orgel na de nieuwste smaak afgemaakt, met zeegroen, de Ornamenten sneeuw stroef wit, en die boven en onder de pijpen vergult, gelijk ook het snijwerk der Peijdeuren stroef wit, en in 't midden pannel van het rugstuk de jaaren van oprichtinge 1750 en verbeeteringe 1786 met dese woorden:

Sincht vrolijk Gode onse sterkte, juichet de Gode Jacobs.

Ps. 81 : 2.

De oude Predikstoel versleeten en onbruikbaar geworden sijnde, wierde deselve 1759 afgebrooken, en een schoone nieuwe in plaats gestelt, gemaakt van suiver eijkenhout, seskantig, en seer konstig gewerkt en uitgehouwen door E. Swalue in die tijd beeldhouwer te Leeuwarden.

Op de 5 vakken vertonen sig 7 eerste Christelijke Deugden, als regt voor de Liefde, aan de rechte sijde het Geloof, aan de slinke de Hoope, op de deur de Standvastigheit en Voorsigtigheit, en na Zuidwesten de Gerechtigheit en Waarheid; het rugstuk en de kap sijn mede vraaij bewerkt, gelijk ook de leuning der trap met uitgehouwen pielaren, pronkende van vooren met het wapen van sijn Excellentie Jr. Hobbe Baron van Aijlva, in die tijd in leeven, Generaal en Gouverneur van Maastricht, Wijk en de onderhorige for-ten, en voornaamste Grondeijgenaer van dit Dorp.

Deese Predikstoel , tot den H. Dienst bequaam sijnde, is door Ds. Ernestus Viglius Pred. te Beers en Jellum, plegtig ingezeegend en den Drie eenigen God en sijn Heijligen Dienst toegewijd op den 22 Julij 1759, met 's Heeren last aan Jeremia gegeven Jer. 7 : 1, 2 *staat in de Poorte van 's Heeren huis en roept aldaar dit woordt uit , seggende: Hooret des Heeren woordt gij gansche Juda, gij die door deese poorten ingaat om den Heere aen te bidden.*

Verder wierde eenige tijd daar na geresolveert , de Kerk aan 't Oosten , daar genoegsaam geen bankwerk was , met banken en gestoeltens te verciereren in de ronte van 't choor, en in 't midden ten Oosten met een vraaij gestoelte , pronkende boven het rugstuk met het wapen van sijn Excellentie Jr. Hobbe Baron van Aijlva , seer vraaij met schoone ornamenten uitgehouwen , alles van suiver eijken hout ; dit werk is voltooidt 1764 , als 't jaargetal aanwijst.

Ook sijn aan de muuren der Kerk geplaatst 4 schoone Psalmboarden , mede van eijkenhout met ornamenten uitgehouwen , daar de Psalmen met gulden Letters en Cijfers in worden aangeset.

Dus bleef het gestel der Kerk tot 't jaer 1784.

Wanneer eerst van buiten , bijzonder de Tooren van buiten is opgemaakt en ingegroeft, de uurwijzer op nieuw opgeverfd en verguld , en daarbij het verwelfsel van binnen dat seer vervallen was , het oude weggenomen en vernieuwt , en als glad gevlamd hout opgeschildert.

Nu bleeven de manne en vrouwen banken nog over, die mede seer vervallen sijnde, in den verleeden en deese jaare 1786 geheel vernieuwt sijn en gemaakt van blank eijkenhout ; soo dat de Kerk thans , soo van buiten als voornamentlijk van binnen, een goede ja schoone vertooninge maakt.

